

Michelle Marly

White Christmas

A legszebb
karácsonyi dal
története

Michelle Marly

White Christmas

A legszebb
karácsonyi dal
története



Kossuth Kiadó

A kiadás alapja:
Michelle Marly: *White Christmas. Das Lied der weissen Weihnacht*
Rütten & Loening
Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin 2020

Fordította
Várnai Péter

Szerkesztette
Tóth Emese

Borítóterv
www.buerosued.de

ISBN 978-963-544-741-1

Minden jog fenntartva

© Aufbau Verlag GmbH & Co. KG, Berlin 2020
Rütten & Loening ist eine Marke
der Aufbau Verlag GmbH & Co. KG
© Kossuth Kiadó 2022
© Hungarian translation Várnai Péter 2022
Borítókép © Rekha Arcangel / Arcangel

„Happy Holiday”

New York, Lower East Side

1900 decembere

Előszó

Az East River felől sűrű hózápor érkezett a Manhattan-sziget fölé, a fagyos szél, akár egy fújtató, jégkristályokat hajtott maga előtt. A sokemeletes téglaházak ablakpárkányait, az üzletek és a bárók előtetőit hópelyhek lepték be, mint porcukor a fahéjas süteményeket, összegyűltek a járókelők kalapjainak karimáiban, és puha, fehér takaróként beterítették a kocsikat húzó lovak hátát. Sajnos azoknak az újságoknak a kötegeit is betemették, amelyeket a tizenkét éves Izzy a Canal és a Bowery utcák sarkán próbált eladni. Elázott *New York Evening Journalt* pedig senki sem akart venni.

Minél sűrűbben kavargott a hó, annál kevesebben érdeklődtek az esti lapok iránt. Ez a kereszteződés máskor forgalmas volt, most azonban afféle karácsony előtti csend és nyugalom honolt itt. A már régen meggyújtott utcai lámpák sárga fényköröket vetettek a járdán a lábnyomokra, amelyeket lassanként befűjt a hó. Az úton

levő lovas kocsik és automobilonok száma is csökkent. Ez idő tájt megteltek a bárók, éttermek, varieték, éjszakai klubok, és Izzy azt kívánta, bár csak bemehetne az egyikbe, hogy ott árulja az újságokat.

Tudta azonban, hogy a pincérek galléron ragadnák és kidobnák, ha átlépné a bejárati ajtó küszöbét. Pedig nagyon szeretett volna közéjük tartozni. Azok közé, akik dalolva szolgálják fel az ételeket és az italokat. Az éneklő pincérek voltak a környék sztárjai, fiatal férfiak, akik sok borraivalót kapnak. Az aprópénzek csak úgy csöröghetnek a zsebükben! Izzy már megtapasztalta, hogy egy erős, muzikális hang sokat ér, akkor is, ha éles tenor, mint az övé. Egy eladott *Journalon* fél centet keresett, ha viszont egy slágert énekelt, amelyet az utcán hallott, vagy dalszöveggé formált egy-egy címsort, és rögtönözve dallamot talált ki hozzá, a vásárlók adakozóbbak lettek. A tehetségének köszönhetően olyankor néhány pennyvel több bevételre tett szert. Ez adta neki az ötletet, hogy éneklő pincér legyen. Semmire sem vágyott ugyanis annál jobban, mint hogy egyszer majd gazdag ember legyen. Vagy legalábbis olyan, amilyennek a gazdagokat képzelte. Igazán vagyonos urakat soha nem látott, azok nem keveredtek a Lower East Side főként szegény bevándorlókból álló lakói közé. Az Ötödik sugárutat, amelyet a milliomosok utcájának neveztek, Izzy csak újságcikkekben ismerte. Manhattanben az Upper East Side városrész olyan távol volt az ő életétől, mint a hold. Az most elrejtőzött a sötétedő égboltot borító sűrű felhők mögött, amelyek az alkonyatban úgy ragyogtak, mint a máskor piszkos aszfaltot beborító hó.

A csípős téli hideg lassanként bekúszott Izzy ruhája alá. Az édesanyja vett neki posztókabátot abból a pénzből, amelyet bábaként keresett egy egészséges ikerpárt eredményező szülés levezetéséért. Jó kabát volt. Nem új, de jó minőségű, és többnyire megvédte Izzyt az esőtől, a széltől és a hidegtől. Nem arra készült azonban, hogy viharos hófúvással dacoljon órákon át. Izzy dideregve egyik lábáról a másikra állt. Nedvesség kúszott be a fűzős cipőjébe, mert a talpán volt egy lyuk, amelyet a gondoskodó *mameléje* kitömött újságpapírral. Mostanra már az is átázhatott.

Egy férfiakból és nőkből álló csoportra lett figyelmes, mely a kereszteződéshez közeledett. Az emberek egymásba karoltak, és kissé imbolyogtak. Talán nem annyira az alkohol miatt, amelyet fogyaszthattak, inkább azért, mert vigyáztak, hogy ne csússzanak el. A járásuk olyan volt, mint a tengerészeké a szárazföldön, és úgy tűnt, hogy egy bárba tartanak. Izzy már nyolcéves kora óta árult újságot, és kiismerte a környéken élőket. Ha nem téved, ebből a mulatni készülő társaságból egyeseket érdekelhetnek a *New York Evening Journal* hírei. A címsorok kiabálása helyett pedig biztosan vonzóbb lenne, ha énekelne valamit. Főleg akkor, ha a párocskák már kapatosak.

Az időjáráshoz és az évszakhoz természetesen egy karácsonyi dal illik a legjobban. Izzy szeretett keresztény énekeket énekelni. Az apja mindenestre kitekerné a nyakát, ha meghallaná. Moses Baline odahaza Oroszországban egy hitközség tekintélyes kántora volt, az emigrációban viszont az utóbbi hét évben csak húsfelügyelőségig vitte egy kóser vágóhídon. Ennek ellenére minden

péntek este énekeltek vallási énekeket, amikor a szülők sabbat ünnepére gyűltek össze a hat gyerekükkel. Izzynek időközben lettek Írországból bevándorolt barátai, akik nem zsidók, hanem katolikusok voltak. Amikor meglátogatta az O'Hara fiúkat, mindig elbűvölte a karácsonyfa, amelyet a család ezekben a napokban felállított és gyertyákkal meg színes papírcsillagokkal díszített. A karácsonyi énekek is lenyűgözték, amelyeket a barátai megtanítottak neki: a *Silent Nights*, az *Auld Lang Syne* és a *Twelve Days of Christmas*.

A mostani pillanathoz azonban alighanem jobban illik egy lendületes dallam. Olyan is akadt azok között, amelyeket Izzy az írektől tanult. Szerencsére jó hallása és még jobb memóriája volt, mert kottát olvasni nem tudott. A száját csücsörítve fütyülni kezdte a *Jingle Bells* melódiáját, a refrén szövegét azonban már énekelte. Noha odahaza a családban még mindig jiddisül beszéltek, az angol szavak könnyedén jöttek a szájára:

– *Jingle bells, jingle bells, jingle all the way...*

Miután befejezte a dalt, néhány pennyvel több csörgött a zsebében, és biztos volt benne, hogy éneklő pincéreként fényes jövő várna rá. Már csak elég idősnek kell lennie ahhoz, hogy alkalmazzák egy étteremben. Pincéreként eltartaná magát, és nem számít, hogy az ő negyedükben, a Boweryben valójában csak csehók vannak.

„*There's No Business Like Show Business*”

Beverly Hills,
1937 decembere

1. fejezet

A Beverly Hills Hotel uszodája egy teraszos kertben volt, narancs- és citromfák, murvafürtök és hibiszkuszok sűrű falai mögött. A medence környékét a buja növényzet ellenére sütötte a nap, a melengető sugarak elérték a vizet, a nyugágyak és az üllőgarnitúrák többségét azonban fehér napernyők árnyékolták. A pincérek nemcsak a parton nyári öltözékben cseverésző hölgyeket és urakat szolgálták ki, hanem azokat is, akik a hűvös szél ellenére bemelegkedtek a medencébe. A nevető szájakhoz ártalmatlannak tűnő koktélokot emeltek, amelyekben gin és curaçao likőr vagy az őszi falevelek színében csillogó whisky és vermut gondoskodott a belső melegítésről. A poharakat koktélcseresznyék és kis papír napernyők díszítették. A vendégek sokat bolondoztak, megmámorosodva az alkoholtól, de alighanem a csodásan aranyló fényektől is, amelyek ezt a várost rendkívül vonzóvá tették a filmkészítők számára is.

A közelgő karácsonyra mindenesetre semmi sem gondolt.

Berlin nem szerette ezt a felszínes életet. Megpróbálta, de soha nem sikerült megvetnie a lábát Kaliforniában. Többször is berendezkedett itt, majd mindent feladva hazatért New Yorkba. Időközben teljesen világossá vált számára, hogy a gyökerei a keleti parton vannak, és ezen már semmi sem változtathat. Nomádként élt egy szállodában, amikor Hollywoodban kellett dolgoznia.

– Izzy!

A neve hallatán megkerült egy világos nyári öltözéket viselő párocskát, és odament az asztalhoz, amelynél az az úr ült, aki rákiáltott. Joseph Schenck közel járt a hatvanhoz, sem igazán vonzónak, sem igazán elegánsan öltözöttnek nem lehetett mondani, de kedves, jó humorú ember volt, noha kemény üzletemberként a lezser zakója minden gomblyukából az a hatalom áradt, amellyel Hollywoodban rendelkezett. A Twentieth Century Fox filmvállalat befolyásos elnöke felállt, hogy szívélyesen kezét szorítson a barátjával.

– Örülök, hogy látlak, Izzy – mondta.

– Egyedül neked engedem meg, hogy még mindig Izzynek szólíts. Egyébként csak tegnap volt, Joe, hogy találkoztunk a stúdióban.

– Tekintsd a megszólítást a Lower East Side-on töltött közös ifjúságunk emlékének – felelte a nagy hatalmú stúdióvezető, miközben visszahuppant a fonott karosszékébe. – Ki gondolta volna akkoriban, hogy az éneklő újságárusból Amerika legjobb és legsikeresebb dalszerzője lesz?

– Megfeleldezel Gershwinről, Jerome Kernről és Cole Porterről – mondta Irving szerényen, aztán meg-

rántotta a vállát. – De lehet, hogy igazad van – tette hozzá a szerénységét meghazudtolva.

Irving Berlin megnyerő, középmagas férfi volt, kissé mindig nyugtalan, de vonzó jelenség. A haja még negyvenkilenc éves korában is olyan hollófekete volt, mint a hajdani reményteljes fiúé. A kreol bőre és a sötét szeme a sűrű szemöldöke alatt titokzatos, érzéki aurát kölcsönzött neki. Leginkább azonban a tehetsége emlékeztetett még mindig a régi időkre, amikor Joseph Schenck a legjobb barátja lett. Azóta sok minden megváltozott az életében: az öltözéke a londoni Savile Row-ról származott, nem pedig másodkézből. A neve is megváltozott: Israel „Izzy” Baline-ból a világhírű Irving Berlin lett, és immár egy úriember tökéletes megtestesítőjének tűnt.

Az éles hangú fiú valóban éneklő pincér lett. Tizennégy éves volt akkoriban. Néhány évvel később a Tin Pan Alley egyik zenei kiadója felfigyelt rá a kínai negyed Pelham Caféjában, és elképzelhetetlenül sikeres időszak kezdődött az életében. Irving Berlin volt az első zeneszerző és szövegíró, aki egyedül írt egy teljes Broadway-revüt, ő szerzett aláfestő zenét a történelem első hangosfilmjéhez, és ő volt az első szórakoztató zenész, akinek az életműve ihletet adott egy játékfilmhez. Annak a cselekménye nagyrészt ugyan kitalált volt, a főszereplő Tyron Power azonban hasonlított Irving Berlinre, és a film, amelynek Joseph Schenck volt a producere, a címevel – *Alexander's Ragtime Band* – Izzy első nagy slágerére emlékeztetett.

A forgatásra nemrégiben New Yorkból Los Angelesbe kellett jönnie. A jelenlétére a zenei felvételekhez sajnos

épp a karácsonyi ünnepek alatt volt szükség. Ezt az időszakot otthon szeretne tölteni, a keleti parton. Ez is az emlékek miatt volt így, amelyeket Schenck az előbb említett neki. Mivel azonban húsznál több zeneszám származott tőle, a személyes vágyait most félre kellett tennie.

Odalépett hozzá egy pincér, és megkérdezte, hogy mit parancsol. Irving soha nem felejtette el, honnan és hogyan indult, ezért barátságosan elbeszélgetett a fiatal felszolgálóval, mielőtt egy kávért rendelt. A szálloda alkalmazottja távozott, ő pedig elővette a cigarettatárcáját és az öngyújtóját, hogy rágyújtson.

– Joe – kérdezte az első szippantás után –, mit csinálsz te itt?

– Tegnap, amikor megláttalak, az volt a benyomásom, hogy jót tenne neked egy kis friss levegő – felelte a filmmogul kertelés nélkül. – Kissé sápadt vagy, Izzy. Valószínűleg nem látsz mást, csak a szállodai szobádat és a stúdiót. Az élet azonban nem csupán munkából áll. A kaliforniai napsütést is élvezned kellene. Ezért vagyok itt. Ki akartalak csalni egy időre a szabadba, és sikerült is.

– Dolgozni jöttem ide, nem nyaralni.

– Te mikor nem dolgozol? – Schenck elnéző mosollyal hátradőlt a székében. – Senkit sem ismerek, akinek nálad kevesebb alvásra lenne szüksége, miközben folyton olyan hiperaktív, mint te.

Irving bosszúsan a szemét forgatta. A ragyogóan kék és felhőtlen ég előtt kirajzolódó Washington-pálmák keskeny törzsei ceruzákra emlékeztettek, és a zöld leveleikkel mintha írtak volna valamit az égboltra. Talán üdvözetet, amelyet a nyugati szél elvihet. Irving New York-i otthonát és a Los

Angeles-i munkahelyét nemcsak kétezer-nyolcszáz mér-föld választotta el, hanem egész világok. Manhattanben szenteste előtt egy nappal természetesen senki sem szürcsöl vidáman italokat egy úszómedence mellett. Ott munkaidőben sem tart senki szünetet azért, hogy egyszerűen csak élvezze a napot. Irving nagyot sóhajtott.

– Mi a baj? – zavarta meg a töprengését a barátja. – Aggodalommal tölt el, ha a zeneszerzőm nincs a legjobb egészségben és hangulatban. Az *Alexander's Ragtime Band* a legdrágább filmem ebben az évben.

– Köszönöm. – Irving nyájasan rámosolygott a pincérre, aki meghozta a kávéját. Miután a felszolgáló távozott, előrehajolt, mintha egy titkot akarna elárulni a barátjának. A feketéjére ügyet sem vetett. – Joe, vissza akarok kerülni a Broadwayre. Túl sok idő telt el az utolsó sikerem óta. Hollywood miatt mindent félretettem, de a filmzenék nem elégitenek ki. Ennek semmi köze a stúdióban végzett munkámhoz – tette hozzá sietve, amikor meglátta, hogy a barátja meglepetten felvonta a szemöldökét. – Minden figyelmem a tied, de emellett új revüt is írok.

– Aha – mondta Schenck kedvetlenül.

– Azt akarom, hogy más, egészen különleges legyen. A szokásos két felvonás helyett hármat képzelek el. Mindegyik külön történetet mond el, egyet-egyét a jelenből, a múltból és a jövőből. Egy ma, tegnap és holnap játszódó revü igazán újszerű lenne. Érted?

– Igazán?

Irving alig-alig észlelte a barátja kételkedését. Már egészen lefoglalta az, amiről beszélt. Tervezett, felvázolt, gondolatban szövegek és zenei futamok töredékeit

illesztette össze, mesélt a forgatókönyvről. A keze repdesett a levegőben, a kávéja kihűlt.

– A jelenben játszódó részhez még szükségem van egy karácsonyi dalra. Éppen azon gondolkodom – mondta. Azután elhallgatott, és széles mozdulattal körbemutatott a Beverly Hills Hotel kertjén. – Ez a hangulat azonban nem segít tovább.

Csend telepedett rájuk. A többi asztaltól beszélgetések foszlányai, pohárcsörgés és nevetés jutott el hozzájuk. Schenck egy idő után bólintott.

– Neked nem a Broadway hiányzik, hanem a családod – mondta.

– Talán..., igen – ismerte el Irving. – A karácsony nagyon fontos nekem.

– Mondja ezt egy zsidó kántor fia – válaszolta Schenck lakonikusan, és bátorítóan a barátjára mosolygott. – Egyébként szeretnék meghívni vacsorára. Karácsonykor nálam leszel – mondta, és felemelte a kezét. – Ellenvetés nincs. Számítok rád.

Irving azt tervezte, hogy majd a szobaszervizzel hozat magának karácsonyi vacsorát, és egyedül fogyasztja el a lakosztályában, mert nem akarta a szentestét harsány kaliforniai módra a szálloda éttermében ünnepelni. A barátjára nézett, és bólintott.

– Természetesen elmegyek. Köszönöm a meghívást – mondta, és elmosolyodott magában. – Tudod, hogy rajongok a vacsorapartikért – tette hozzá.

Gondolatban pedig nemcsak New Yorkba repült, hanem tizenhárom évet vissza is az időben.